У Тернополі за роки незалежності України сформувався своєрідний центр Нобелівського руху і популяризації творчого доробку лауреатів Нобелівської премії та претендентів на цю високу нагороду.

Доброю традицією стало щорічне проведення Тернопільських нобелівських читань, які досі не мають аналогів не тільки в Україні, але й на всьому пострадянському просторі. Вже відбулося 19 читань. У них брали участь відомі вчені та громадські діячі України, зарубіжні науковці, студенти. На конференції 2001 року батьківщину знаменитого Альфреда Бернхарда Нобеля представляв Надзвичайний і Повноважний Посол Королівства Швеція Аке Петерсон.

Щорічно серед доповідачів були дослідники нобеліани з різних країн — України, Росії, Польщі, Словаччини, Індії, Пакистану, Сирії, Малайзії. Низку доповідей зробив президент Міжнародного Інформаційного Нобелівського Центру академік Російської академії природничих наук, професор В'ячеслав Тюпюнник (м. Тамбов, РФ). Відрадно зазначити, що нобелівські читання привертають увагу багатьох студентів тернопільських університетів. Матеріали цих зібрань були опубліковані в трьох збірниках (2002, 2003, 2005 рр.), широко висвітлювались місцевими і всеукраїнськими засобами масової інформації.

А започаткувала Нобелівські читання група ентузіастів: знаний філателіст і дослідник нобелістики Юрій Ковальков, краєзнавці Петро Бубній і Венедикт Лавренюк, журналісти Орест Глубіш і Володимир Сушкевич, доктори наук, професори Емануїл Бергер, Роман Гром'як, Володимир Вихрущ, Василь Ніконенко, викладачі університетів Зіновій Бабій і Михайло Клапків. Слід відзначити Юрія Ковалькова як незмінного промотора всіх проведених читань, а також багатьох інших заходів, пов'язаних із Нобелівським рухом в Україні. Значну організаційну і редакторську роботу здійснили краєзнавці Володимир Ханас і Віктор Уніят.

Виникнення такого активного осередку дослідження і пропаганди нобелістики має історичне підґрунтя. Адже саме на українській землі народились і навчались п'ять майбутніх лауреатів Нобелівської премії: Ілля Мечніков, Зельман Ваксман, Роальд Гофман, Георгій Шарпак і Шмуель-Йосиф Агнон. Двоє з них вихідці з Тернопільщини — Ш.-Й. Агнон (м. Бучач) і Р. Гофман (м. Золочів, на той час входив до Тернопіль-

ського воєводства). І хоча блискучу наукову кар'єру вони зробили як громадяни інших країн, всі називали Україну своєю першою Батьківщиною. А ще серед нобелівських лауреатів є чимало вчених і письменників, які були пов'язані з Україною родинними, науковими, громадськими і навіть духовними узами. Троє лауреатів — Альберт Ейнштейн, Фріц Прегль і Макс Планк — свого часу були обрані зарубіжними членами Наукового товариства ім. Шевченка, про що маємо документальні свідчення.

З року в рік бібліотека нобелістики поповнюється новими виданнями. Серед них фундаментальна монографія нашого краянина Олександра Левченка «Нобелівська інтелектуальна еліта й Україна» (Тернопіль: Лілея, 2000). У ній йдеться не тільки про лауреатів Нобелівської премії, які певною мірою допричні Україні, а й про українських інтелектуалів світового рівня, які претендували на цю найвищу міжнародну відзнаку, і нинішню еліту, серед яких є реальні кандидати. Варто назвати ще такі видання: Довгий С.О., Липвин В.М., Солоїденко В.Б. Лауреати Нобелівської премії 1901-2001 рр.: енциклопедичний довідник (Київ: ДІА, 2001); Куц О.П. Лауреати Нобелівської премії з літератури. 1901-1966 рр.: Коротний бібліографічний покажчик. (Львів, 1967); Кімакович В.Й., Герич І.Д., Куц О.О. Лауреати Нобелівської премії з фізіології та медицини (Ужгород: «Закарпаття», 2003); Чекман І.С. Родина Нобелів. Київ: ПВП «Задруга», 2007).

Члени Тернопільського осередку НТШ систематично долучаються до Нобелівського руху в Україні й, зокрема, в Надзбручанському краї. Ряд наших науковців досліджує доробок нобелістики і сприяє її творчому збагаченню. Свідченням є упорядкування і редакційна підготовка цього збірника праць Товариства, в якому вміщено оригінальні, інформативні й повчальні для творчих працівників наукові розвідки та міркування. Частина статей відтворює доповіді на Нобелівських читаннях останніх років.

Редакційна колегія висловлює сподівання, що пропонований збірник праць зацікавить широке коло читачів, насамперед творчу молодь, серед якої, віримо, згодом будуть лауреати нагороди Нобеля.

М. Андрейчин,
голова Тернопільського
осередку НТШ.